

OBSAH

ÚVOD	17
I. Z HISTORIE DĚTSKÉHO LÉKARSTVÍ (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	18
II. NITRODELOŽNÍ VÝVOJ DÍTĚTE (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	21
1. RIZIKOVÉ TEHOTENSTVÍ	21
2. VZNIK VÝVOJOVÝCH VAD	23
Příčiny vzniku vývojových vad	23
III. OBDOBÍ DĚTSKÉHO VĚKU	33
1. NOVOROZENECKÉ OBDOBÍ (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	36
Výživa novorozence	37
Rizikový novorozenec	38
Subdurální hematom	39
Nitrolební krvácení	39
Jiné následky obtížného porodu	40
Děti s nízkou porodní hmotností	40
Některé známky nedonošenosti	41
Přenošený novorozenec	44
Hypotrofické děti	44
Děti s vrozenými vadami	45
Hemolytická nemoc novorozenců	45
Děti s projevy časně nebo pozdní asfyxie	46
Jiné nemoci novorozenců	47
2. KOJENECKÉ OBDOBÍ (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	48
Kojenecká výživa	49
Nejčastější nemoci kojeneckého věku	51
Průjemová onemocnění	51
Záněty v centrálním nervovém systému	52
Kojenecký ekzém	52
Další chorobné stavy kojenců	52
Křivice	52
Jiné avitaminózy	54
Vliv pobytu v jeslích na vývoj dítěte	54
Význam kojeneckých ústavů	55
3. OBDOBÍ BATOLETE (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	55
Výživa batolete	56
Vývoj chrupu	56
Dětské infekce	57
Možnost náhrady za rodinnou péči	57
Vzdor v období batolete	57

4. PŘEDŠKOLNÍ VĚK (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	58
Výživa v předškolním věku	59
Řeč předškolního dítěte	60
Některé problémy komunikace	60
Opoždování řeči u ústavních dětí	60
Několik poznámek ke školní zralosti	61
5. ŠKOLNÍ VĚK (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	63
Zvláštnosti školního věku	63
Výživa ve školním věku	64
Boj proti negativním následkům pobytu v lavicích	65
Péče o postižené děti ve školním věku	66
Puberta	66
Předčasná a opožděná puberta	69
Intersexualita	70
Mutace hlasu	70
Zvláštnosti psychiky v pubertě	71
Některé pubertální poruchy psychiky postižených dětí	72
Tělesně postižení v pubertě	72
Puberta u oligofrenních	73
Puberta u dětí s poruchami chování	74
Puberta neurotiků	74
Puberta sluchově postižených	75
Puberta nevidomých	75
Některá shrnutí o pubertě postižených dětí	76
Tělesná výška a hmotnost dětí ve školním věku	76
Otylost	77
Hubenost	79
Poruchy růstu a vývoje	80
Malý vzrůst	80
Nadměrný vzrůst	82
Výskyt postižených dětí ve školním věku	83
Problém cikánských dětí	84
6. ADOLESCENCE (Doc. MUDr. ing. Anna Pavlová-Zahalková, prom. ped.)	85
Pracovní zácvik adolescentů	87
Pracovní prostředí adolescentů	87
Výrobní výcvik	87
Nemocnost a úmrtnost adolescentů	88
Výživové normy	88
Změny postojů a poruchy chování adolescentů	89
Práce dorostového lékaře	90
IV. CHOROBY DĚTSKÉHO VĚKU PODLE SOUSTAV A PŘÍČIN	91
1. NEMOCI NERVOVÉ	91
Základní poznatky o vývoji nervové soustavy (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	91
Některé metody vyšetřování CNS (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	92
Elektroencefalografie	92
Další metody vyšetřování	94
Vrozené vývojové vady CNS (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	94
Vrozený hydrocefalus	94
Mikrocefalus	95
Dermoidní cysty	96
Rozštěp páteře	96
Poruchy hybnosti nervového původu (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	96
Periferní poruchy	96

Centrální poruchy	97
Centrální řízení pohybů (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	97
Asociační systém motoriky	101
Dětská mozková obrna (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	101
Brzké rozpoznání mozkového postižení	102
Hlavní syndromy DMO	102
Léčení dětské mozkové obrny	105
Záchvatová onemocnění — křeče (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	105
Akcidentální křeče	106
Epilepsie	108
Léčení záchvatových nemocí	108
Noční děs	109
Migréna	110
Mdloby	110
Akrodynie	111
Zánětlivá onemocnění CNS (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	111
Zánět mozkových blan	111
Zánět mozku	112
Nemoci z tlaku na CNS (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	113
Nádory mozku a míchy	113
Mozkové abscesy	114
Angiomy	114
Chronický subdurální hematom	114
Subarachnoidální krvácení	114
Trombóza sinu	114
Úrazy lebky a mozku (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	115
Poruchy vegetativního nervstva (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	115
Dětské neurózy (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	116
Uzkostná neuróza	117
Hysterie	118
Koktavost	118
Mutismus	119
Tiky	119
Enuresis	119
Některé nutkavé neurotické projevy	120
Syndrom hyperaktivního dítěte	121
Pica — požívání nezvyklých hmot	121
Změněné reakce a poruchy chování (Doc. MUDr. ing. Anna Pavlová-Zahalková, prom. ped.)	122
Toleranční hranice	122
Etiologie poruch chování	123
Biologické poškození	123
Psychiatrická onemocnění (Doc. MUDr. Anna Pavlová-Zahalková, prom. ped.)	124
Manicko-depresivní psychóza	124
Schizofrenie — rozštěp osobnosti	124
Psychopatie	126
Infekční psychózy	126
Změněné reakce a poruchy chování při úrazech mozku a nádořech	127
Lehké mozkové dysfunkce (LMD)	127
Mentální retardace	129
Biologické odlišnosti jiného druhu	129
Nepříznivé a nevhodné vlivy prostředí	129
Závislost na alkoholu a různých drogách	131

Návyk na různé druhy léků	133
Dětská a juvenilní delikvence	135
Dětská sebevražednost (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	136
Mentální zaostalost (Doc. MUDr. ing. Anna Pavlová-Zahalková, prom. ped.)	139
Vymezení pojmu	139
Etiologie mentální retardace	140
Anatomické nálezy, symptomatologie, výskyt mentální retardace	141
Diagnostika	142
Slabomyslnost způsobená chromozomálními aberacemi	142
Slabomyslnost při poruchách metabolismu	146
2. TRAUMATOLOGIE	149
Základní poznatky (Prof. MUDr. Stanislav Popelka, CSc.)	149
Rány (vulnera)	149
Krvácení	149
Ošetření rány	150
Hojení rány	150
Spáleniny	151
Podvrtnutí kloubu (distorze)	151
Vykloubení kloubu (luxace)	151
Zlomeniny (fraktury)	152
Pozdní komplikace léčení zlomenin	153
Šok	154
Úrazy horních končetin (Prof. MUDr. Stanislav Popelka, CSc.)	155
Poranění pletence ramenního	155
Zlomeniny horního konce kosti pažní	155
Vymknutí kloubu ramenního	155
Zlomení kosti pažní	157
Vymknutí kloubu loketního	159
Zlomeniny obou kostí předloketních	160
Zlomeniny kosti vřetenní	160
Zlomeniny kosti loketní	161
Zlomeniny v oblasti ručního kloubu a ruky	162
Zlomeniny kostí zápěstí	162
Zlomeniny článků prstů	162
Vykloubení v oblasti zápěstí a ruky	162
Úrazy pánve (Prof. MUDr. Stanislav Popelka, CSc.)	163
Zlomeniny pánve	163
Zlomeniny a vykloubení kloubu kyčelního	164
Úrazy dolních končetin (Prof. MUDr. Stanislav Popelka, CSc.)	165
Poranění horního konce kosti stehenní	165
Zlomeniny krčku kosti stehenní	165
Zlomeniny diafýzy kosti stehenní	166
Poranění dolního konce kosti stehenní	168
Poranění kolenního kloubu a měkkého kolena	168
Zlomeniny česky	169
Luxace česky	170
Poranění horního konce bérce	170
Odtržení hrbolu kosti holenní	171
Zlomeniny bérce	171
Zlomeniny dolního konce bérce	171
Poranění v oblasti nohy	171
Poranění lebky (Prof. MUDr. Stanislav Popelka, CSc.)	173
Krytá poranění hlavy	173

Krvácení	173
Zlomeniny lebky	174
Zlomeniny kostí obličejových	175
Zlomeniny horní a dolní čelisti	175
Vykloubení dolní čelisti	175
Poranění páteře (Prof. MUDr. Stanislav Popelka, CSc.)	176
Zlomeniny obratlových těl	176
Podvrtnutí a vykloubení v oblasti páteře	177
Poranění hrudního koše (Prof. MUDr. Stanislav Popelka, CSc.)	177
Zlomeniny hrudní kosti	178
Poškození periferních nervů (Prof. MUDr. Stanislav Popelka, CSc.)	178
Typy poškození periferních nervů	179
Týrané dítě (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	179
3. ORTOPEDIE	180
Systém kostní (Doc. MUDr. Emil Eis, CSc.)	181
Vývoj a patofyziologie	181
Hnisavé záněty kostí	186
Tuberkulóza kostí	189
Kostní nádory	189
Systém kloubní (Doc. MUDr. Emil Eis, CSc.)	192
Patofyziologie	192
Hnisavé záněty kloubní	193
Tuberkulózní zánět kloubů	194
Systém svalový (Doc. MUDr. Emil Eis, CSc.)	197
Patofyziologie	197
Choroby svalů	198
Ortopedické choroby v oblasti krční (Doc. MUDr. Emil Eis, CSc.)	199
Torticollis	199
Sprengelova deformita	200
Klippelův-Feilův syndrom	200
Krční žebro	202
Deformity hrudníku (Doc. MUDr. Emil Eis, CSc.)	203
Vrozené vady hrudníku	203
Získané vady hrudníku	204
Vady páteře (Doc. MUDr. Emil Eis, CSc.)	205
Patofyziologie	205
Kyfóza	207
Kyfóza u kojenců a batolat	207
Kyfóza dětská	207
Kyfóza Scheuermannova	210
Kyfóza lumbální	211
Kyfózy dospělých	211
Hyperlordóza	212
Plochá záda	213
Skoliózy	213
Skolióza návyková	216
Skolióza statická	217
Skolióza strukturální	218
Tuberkulóza páteře	222
Vady a choroby kloubu kyčelního (Doc. MUDr. Emil Eis, CSc.)	223
Coxa valga	226
Coxa vara	227
Skupina tzv. luxací kyčlů	229
Léčení vrozených vad kyčelních kloubů	233

Choroba Perthesova	242
Deformity a choroby v oblasti kolena (Doc. MUDr. Emil Eis, CSc.)	244
Osově úchyly	244
Záněty	246
Juvenilní osteochondropatie	246
Některé pouřazové následky	247
Vady a choroby nohou (Doc. MUDr. Emil Eis, CSc.)	247
Ploché nohy	248
Noha svislá	250
Noha kososvislá	251
Noha hákovitá	254
Noha lukovitá	254
Osteochondropatie na noze	255
Vady a choroby horních končetin (Doc. MUDr. Emil Eis, CSc.)	255
Vrozené vady	255
Získané vady	256
Choroby svalů (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	257
Progresivní svalová dystrofie	258
Vrozená myotonie	259
Arthrogryposis multiplex	259
Arachnodaktylie — Marfanova nemoc	259
Zánětlivé myopatie	260
Myasthenia gravis	260
Progresivní mišní svalová atrofie	260
Následky snížené pohyblivosti (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	260
4. PORUCHY ŽLÁZ S VNITŘNÍ SEKRECIÍ (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	262
Podvěsek mozkový	263
Přední lalok podvěsku mozkového	263
Poruchy předního laloku podvěsku mozkového	263
Zadní lalok podvěsku mozkového	264
Poruchy zadního laloku podvěsku mozkového	264
Štítná žláza	264
Snížení činnosti štítné žlázy	264
„Skolní struma“	265
Patologické zvýšení činnosti štítné žlázy	265
Příštítná těliska	266
Poruchy v činnosti příštítných tělisek	266
Nadledvinky	266
Změněná činnost nadledvinek	267
Pohlavní žlázy	267
Základ pohlavních rozdílů	267
Varlata	268
Snížení funkce varlat	268
Zvýšení funkce varlat	269
Vaječníky	269
Některé poruchy vaječnicků	270
Cukrovka	270
5. IMUNITA A JEJÍ PORUCHY	273
Imunodeficientní stavy	274
6. ALERGICKÉ CHOROBY V DĚTSKÉM VĚKU	274
Sérová nemoc	275
Potravinová alergie	276
Alergická kožní onemocnění	276
Kojenecký ekzém	276

Neurodermitis circumscripta	276
Kopřivka	276
Infekční alergie	277
Glomerulonephritis	277
Nefrotický syndrom	277
Akutní revmatismus	278
Posunčina	278
Juvenilní chronická artritida	279
7. SRDEČNÍ A OBĚHOVÉ PORUCHY (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	280
Vrozené srdeční vady	280
Vady s cyanózou	281
Vady s možnou cyanózou	281
Vady bez cyanózy	281
Péče po operaci srdce	281
Získané srdeční vady	281
Některé oběhové poruchy	282
8. CHOROBY KREVŇÍ (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	283
Chudokrevnost	283
Anemie ze ztráty krvinek	283
Anemie z nedostatečné tvorby erytrocytů nebo hemoglobinu	283
Leukémie	284
Maligní lymfogranulom	284
Hemofilie	284
Anafylaktoidní purpura	285
Esenciální trombopenie	285
9. CHOROBY DÝCHACÍ SOUSTAVY (Doc. MUDr. ing. Anna Pavlová-Zahalková, prom. ped.)	285
Choroby horních cest dýchacích	285
Zánět nosní sliznice — rýma	286
Zánět nosohltanu	286
Třetí mandle	287
Angína	288
Zánět středního ucha	288
Zánět hrtanu	289
Prudké, opakované a chronické záněty průdušek	289
Rozšíření průdušek	289
Chřipka	290
Krvácení z nosu	290
Záněty plic a pohrudnice	291
Zánět plic	291
Zánět pohrudnice	291
Alergózy dýchací soustavy	292
Alergická rýma	292
Pylová rýma	292
Průduškové, bronchiální astma	292
Tuberkulóza	293
Cizí tělesa v dýchacích cestách	294
Základní pravidla prevence	295
Dispenzární péče	295
10. CHOROBY UŠNÍ A PORUCHY DOROZUMÍVÁNÍ (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	295
Vrozené ušní vady	295
Sluchové poruchy	295
Hluchota	295
Nedoslychavost	296
Jiné poruchy dorozumívání	296

Vývojová dysfázie	296
Afázie	297
Akustická agnózie	297
Porucha řeči při rozštěpu patra	297
Další poruchy komunikace	297
Sluchová a hlasová hygiena	297
11. CHOROBY OČNÍ (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	297
Vrozené oční poruchy	298
Slepota	298
Albinismus	298
Sítnicové poruchy	298
Barvoslepost	298
Refrakční vady	298
Sedý zákal čočky	299
Zelený zákal	299
Silhání	299
Afakia	299
Nystagmus	299
Získané oční poruchy	300
Oční infekce	300
Trachom	300
Avitaminózy	300
Úrazy očí	300
Nádory	301
Zraková hygiena a prevence ve škole	301
12. CHOROBY ZAŽÍVACÍHO ÚSTROJÍ (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	302
Dystrofie	302
Rozštěp rtu, čelisti a patra	302
Choroby trávicí trubice	303
Katar žaludku	303
Trichobezoár	304
Dvanáctníkový vřed	304
Zánět červovitého přívěsku slepého střeva	304
Colitis ulcerosa	305
Celiakie	305
Cystická fibróza pankreatu	305
Zvracení	306
Zácpa	306
Onemocnění některých dalších břišních orgánů	306
Střevní parazitární nemoci	307
Roupi	307
Škravky	307
Tasemnice	308
Trichinosis	309
Trichuriasis	309
13. NEMOCI LEDVIN A MOČOVÝCH CEST (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	309
Vrozené anomálie	309
Infekce močového ústrojí	310
Zánět pánviček ledvinných	310
Zánět ledvin	310
Nefrotický syndrom	311
Subakutní a chronická nefritida	311
Nádory močového ústrojí	311
Poznámky k výuce dětí s onemocněním močových orgánů	311

14. NEJCASTĚJŠÍ INFEKČNÍ NEMOCI (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	312
Nemoci spojené s vyrážkou	312
Spála	312
Růže	313
Plané neštovice	313
Pásový opar	314
Spalničky	314
Zarděnky	315
Opar rtu	315
Afty	316
Nemoci bez vyrážky	316
Příušnice	316
Cerný kašel	317
Žáškrt	317
Tetanus	318
Infekční mononukleóza	319
Infekční žloutenka	319
Dětská infekční obrna	320
Virové infekce typu Coxsackie	321
Průjmové infekce	321
Břišní tyf	321
Paratyfy	321
Uplavice	322
Infekce pohlavního ústrojí	322
Kapavka	322
Vrozená příjice	322
Nákaza bičenkou poševní	323
Běžné inkubační doby některých infekcí	323
15. NĚKTERÉ KOŽNÍ NEMOCI (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	324
Pyodermie	324
Acne iuvenilis	324
Chrásty	325
Jiná onemocnění kůže	325
Plišňová onemocnění kůže	325
Opruzení	325
Lupénka	326
Kožní paraziti	326
Svrab	326
Zavšivení	327
Klíště	327
V. MOŽNOSTI PREVENCE V PEDIATRII	328
1. EUGENIKA (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	328
Některé metody eugeniky a prenatalní diagnostiky	329
2. VÝZNAM PORADEN PRO MATKY A DĚTI (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	332
3. PREVENTIVNÍ A PROTIEPIDEMICKÁ OPATŘENÍ V KOLEKTIVECH DĚTÍ A MLÁDEŽE (Doc. MUDr. ing. Anna Pavlová-Zahalková, prom. ped.)	333
Očkování	334
VI. ORGANIZACE ZDRAVOTNÍ PĚČE O MLÁDEŽ (Doc. MUDr. ing. Anna Pavlová-Zahalková, prom. ped.)	337
DISPENZÁRNÍ PĚČE (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	337
Zařízení zdravotní péče o dítě (Doc. MUDr. ing. Anna Pavlová-Zahalková, prom. ped.)	338
Zdravotnický obvod	338

Kojenecké ústavy	338
Dětské domovy	339
Jesle	339
Dětské ozdravovny	339
Odborné léčebné ústavy	339
Dětská denní sanatoria	339
Dětská nemocniční oddělení	339
Zdravotní péče o děti a mládež ve školských zařízeních . .	340
Léčebně preventivní péče o dorost	342
Spolupráce pracovníků dětských zařízení se zdravotníky . .	343
Opatření při výskytu nemoci	343
VII. SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÁ ZAŘÍZENÍ PRO MLÁDEŽ VYŽA- DUJÍCÍ ZVLÁŠTNÍ PÉČI	346
OBEČNÁ CHARAKTERISTIKA ZAŘÍZENÍ (Doc. MUDr. ing. Anna Pavlová-Zahalková, prom. ped.)	346
Specializované třídy (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	347
Odlíšný charakter škol pro mládež vyžadující zvláštní péči (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	347
Skoly při zdravotnických zařízeních (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	347
Skola při léčebně pro děti s mozkovou obrnou	349
Skoly pro děti s poruchou dorozumívacího procesu (MUDr. Ja- roslav Gutvirth)	350
Skoly pro děti s vadami sluchu	350
Skoly pro děti s vadami řeči	351
Skoly pro děti s vadami zraku (MUDr. Jaroslav Gutvirth) . .	351
Skoly a zařízení pro mentálně retardované	352
K etiologii mentální retardace žáků zvláštních škol	352
Výchovně vzdělávací péče (Doc. MUDr. ing. Anna Pavlová- -Zahalková, prom. ped.)	353
Zvláštní mateřské školy	354
Pomocné školy	354
Zvláštní školy	354
K volbě povolání dětí s postižením CNS (MUDr. Jaroslav Gutvirth)	355
Zvláštní odborná učiliště (Doc. MUDr. ing. Anna Pavlová- -Zahalková, prom. ped.)	355
Sociální péče	356
Pracovní problematika	356
Prevence	357
Školská zařízení pro obtížně vychovatelnou mládež	357
VIII. PROGNOZA DALŠÍHO VÝVOJE PÉČE O MLÁDEŽ (MUDr. Ja- roslav Gutvirth)	358
JMENNÝ REJSTŘÍK	362
VEČNÝ REJSTŘÍK	363
LITERATURA (použitá i doporučená)	370